

РЕЦЕНЗІЯ

офіційного рецензента - головного наукового співробітника відділення впровадження та вивчення ефективності сучасних медичних технологій в акушерстві та перинатології ДУ «ІПАГ ім. акад. О.М. Лук'янової НАМН України», доктора медичних наук Подольського Володимира Васильовича на дисертаційну роботу Вагнер Вікторії Олександрівни «Шляхи профілактики порушень та реабілітації репродуктивного здоров'я жінок-військовослужбовців, що зазнали впливу факторів воєнного середовища», яка подана до разової спеціалізованої вченої ради ДУ «Інститут педіатрії, акушерства і гінекології імені академіка О.М. Лук'янової НАМН України», що створена відповідно Наказу ДУ «ІПАГ ім. акад. О. М. Лук'янової НАМН України» № 2.6-33/1/67 від 19.04.2024 року, на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за спеціальністю 222 «Медицина»

Профілактика порушень та реабілітація репродуктивного здоров'я жінок, що зазнали негативного впливу факторів воєнного середовища, лишається актуальною медико-біологічною і соціально-економічною проблемою сучасної України, що є суспільством воєнного часу.

Дослідження присвячено актуальному питанню сучасної гінекології - захисту та відновленню репродуктивного здоров'я жінок, що виконують обов'язки військової служби в умовах воєнного середовища.

Тема дисертації є актуальною, а проведення даного дослідження - своєчасне і перспективне з огляду на збільшення кількості і ролі українських жінок в сфері безпеки і оборони в умовах збройної агресії Російської Федерації.

Автором змістовно проаналізований сучасний стан проблеми. Для досягнення поставленої мети, що пов'язана з розробкою обґрунтованих заходів профілактики порушень та реабілітації гінекологічного здоров'я жінок-військовослужбовців, визначені особливості клінічного перебігу менструальних дисфункцій, поширеність та вираженість постстресових реакцій, досліджені особливості гормонального гомеостазу, цитологічні та імуноцитохімічні характеристики цервікального епітелію; рівень психосоматичної орієнтації та якість життя військових жінок.

Слід відзначити, що дисертаційна робота визначається абсолютною новизною, так як вперше автором досліджено рівень поінформованості та

використання українськими жінками у зоні війни різних методів контрацепції і профілактики інфекцій, що передаються статевим шляхом, отримані дані для теоретичної передумови розробки комплексу профілактичних та реабілітаційних заходів при розладах репродуктивного здоров'я жінок, що перебувають або повернулися із зони проведення військової операції.

Наукова робота відзначається високим методичним рівнем та достатнім обсягом клінічного матеріалу. Виконання запланованих наукових досліджень має теоретичне значення та великий практичний вихід – створення патогенетично обґрунтованого комплексу профілактично-реабілітаційних заходів щодо розвитку стрес-асоційованої патології репродуктивної системи шляхом визначення взаємозв'язків особливостей клінічного перебігу менструальних дисфункцій, виразністю реагування на фактори воєнного середовища та рівнем використання сучасних методів контрацепції у жінок, що перебувають або повернулися із зони бойових дій.

Ступінь обґрунтованості і достовірності наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих в дисертації забезпечено достатньою кількістю спостережень: обстежено 288 жінок-військовослужбовців, з них 73 з стрес-асоційованими менструальними дисфункціями та 85 жінок репродуктивного віку, що не мають відношення до армії.

Відсутність (наявність) порушень академічної доброчесності

Рукопис дисертаційної роботи Вагнер Вікторії Олександрівни «Шляхи профілактики порушень та реабілітації репродуктивного здоров'я жінок-військовослужбовців, що зазнали впливу факторів воєнного середовища» на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за спеціальністю 222 «Медицина», перевірено на плагіат за допомогою програми StrikePlagiarism. Рівень оригінальності для даного дослідження становить 95,1%. У рецензованій дисертаційній роботі не встановлено ознак академічного плагіату, фальсифікації або інших порушень, що могли б поставити під сумнів самостійний характер виконання дисертанткою наукового дослідження.

Таким чином, аналіз матеріалів дисертації і публікацій здобувачки не виявив ознак порушення автором академічної доброчесності. Дисертаційна робота Вагнер В.О. є оригінальною завершеною науковою працею.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами

Дисертаційна робота виконана у межах двох науково-дослідних робіт ДУ «ІПАГ імені академіка О.М. Лук'янової НАМН України»:

«Розробити підходи до профілактики порушень репродуктивного здоров'я жінок-військових, що перебувають або повернулися із зони проведення АТО» (№ держреєстрації 0118U000038, термін виконання 2018-2020рр.),

«Обґрунтувати ефективність комплексної реабілітації жінок з порушеннями репродуктивного здоров'я, що зазнали впливу стрес-факторів зони війни» (№ держреєстрації 0120U102756, термін виконання 01.2021-12.2021р.) та

гранту Європейської асоціації контрацепції і репродуктивного здоров'я (ESC) (№P-2018-A-03): “Reproductive Health and Contraception use among Ukrainian military women in the current war zone: a questionnaire survey».

Практичне значення результатів дослідження

Дисертація Вагнер В.О. має достатнє практичне значення, що обумовлено розробкою патогенетично обґрунтованих підходів до профілактики і реабілітації жінок-військовослужбовців з стрес-асоційованими менструальними дисфункціями з застосуванням психометричних шкал, використанням і деталізацією Міжнародної класифікації функціонування, обмеження життєдіяльності і здоров'я, під час відновного лікування та для оцінки його ефективності у даній категорії пацієнток, що засвідчують п'ять активів впровадження.

Дисертанткою вперше були визначені і систематизовані потенційно небезпечні для репродуктивного здоров'я жінок чинники воєнного середовища.

Структура і зміст дисертаційної роботи

Дисертаційна робота викладена на 193 сторінках друкованого тексту, і складається з вступу, огляду літератури, розділу матеріалів та методів дослідження, 6 розділів власних досліджень, аналізу та узагальнення отриманих результатів, висновків і практичних рекомендацій. Перелік

використаних наукових літературних джерел налічує 203 публікації, з яких 62 кирилицею, 141– латиницею, більшість посилань опублікована за останні 5 років. Робота ілюстрована 24 таблицями і 22 рисунками.

Дисертація побудована за класичною схемою.

Вступ дисертації відображає актуальність проблеми, що досліджується. У вступі чітко сформульовані мета і завдання дослідження та відображена загальна характеристика роботи.

Перший розділ, присвячений детальному огляду літератури щодо проблеми негативного впливу чинників воєнного середовища на розвиток захворювань репродуктивної системи у жінок. Викладено ґрунтовний аналіз особливостей формування порушень гінекологічного здоров'я військових у зоні війни на прикладі менструальних дисфункцій а також питань щодо їх профілактики та корекції, вирішенню яких і присвячена дана дисертаційна робота.

У Розділі 2 автором детально наведена вся необхідна інформація щодо обсягу матеріалів і методів дослідження.

Розділ 3 присвячений анонімному анкетному опитуванню 288 жінок-військовослужбовців, що проходили службу в зоні проведення операції Об'єднаних сил, щодо питань репродуктивного і ментального здоров'я, поінформованості та використання жінками-військовослужбовцями методів контрацепції та профілактики захворювань, що передаються статевим шляхом під час перебування в умовах воєнного середовища.

Військовослужбовці застосовували різні методи контрацепції в $49,8 \pm 5,9\%$ випадків, що в 1,7 разів менше ніж цивільні жінки: (RR = 1,66; 95%CI: 1,2 – 2,4; $p = 0,001$). Серед тих, хто повідомив про використання методів контрацепції, за останні 3 місяці гормональні методи обирали $8,8 \pm 4,8\%$ жінок-військовослужбовців проти $12,1 \pm 8,4\%$ серед жінок, що не мали відношення до армії ($\chi^2 = 0,53$, $p = 0,47$).

Враховуючи, що поінформованість у питаннях репродуктивного здоров'я є передумовою запобігання розвитку його порушень, військовим були надані індивідуальні консультації з питань репродуктивного здоров'я та контрацепції, що на момент опитування були для них найбільш актуальні. Згідно з

результатами проведення консультацій, у військовослужбовців переважали скарги щодо порушення менструального циклу. 73 жінки-військовослужбовці з менструальними дисфункціями, що відповідали критеріям включення, після підписання інформованої згоди взяли участь у другому етапі досліджень.

У розділі 4 наведена клінічна характеристика проспективної групи обстежених жінок-військовослужбовців з менструальними дисфункціями, серед яких кожна друга жінка мала постстресові реакції у вигляді феноменів тривоги і депресії.

Особливості клінічного перебігу менструальних дисфункцій у військових були обумовлені статистично значуще частішим порушенням тривалості і регулярності менструального циклу ніж збільшенням тривалості і обсягу менструальної кровотечі: $80,8 \pm 9,0\%$ проти $43,8 \pm 11,4\%$ відповідно ($t=4,99$; $p<0,05$).

5 розділ присвячений вивченню репродуктивного гормонального профілю військових з стрес-асоційованими менструальними дисфункціями. При оцінці функціонального стану репродуктивної системи військових були визначені статистично значимо вищі рівні прогестерону та пролактину ($U = 17,0$ $p = 0,001$) і ($U = 44,0$ $p = 0,009$) у порівнянні з цивільними жінками: $8,95$ ($6,70-14,38$) і $4,25$ ($3,15-5,20$) нмоль/л та $12,10$ ($8,48-17,23$) і $7,75$ ($6,13-9,63$) нг/мл, відповідно. Визначення у військовослужбовців в $70,0 \pm 20,6\%$ випадків підвищеного рівню прогестерону у першій фазі менструального циклу, з огляду на його переважно наднирниковий генез у цей період, може додатково свідчити про стрес-асоційований характер дисгормональних розладів у даної категорії пацієнток.

У 6 розділі наведені результати цитологічних та імуноцитохімічних досліджень цервікального епітелію військових жінок, згідно з якими, у $32,7 \pm 10,3\%$ випадків були діагностовані аномальні результати PAP-тесту, зокрема LSIL ($18,2 \pm 10,2\%$) і ASCUS ($14,5 \pm 9,3\%$), що автор пов'язує з негативним впливом на репродуктивне здоров'я жінок чинників військової праці в умовах воєнного середовища.

Розділ 7 містить обґрунтовані на основі отриманих результатів дослідження етапні профілактично-реабілітаційні заходи для збереження репродуктивного

здоров'я та покращання якості життя жінок-військовослужбовців з стрес-асоційованими менструальними дисфункціями, що зазнали впливу факторів воєнного середовища.

Розділ 8 присвячений оцінці ефективності розробленого комплексу медичної реабілітації репродуктивного здоров'я військових з стрес-асоційованими менструальними дисфункціями, для оцінки якого вперше була застосована і деталізована Міжнародна класифікація функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я. На тлі застосування розробленого комплексу відновного лікування у жінок-військовослужбовців відмічалось вірогідне відновлення показників менструальних функцій у $83,3 \pm 17,7\%$ випадків ($p < 0,01$) та покращення якості життя у $76,5 \pm 20,8\%$ жінок ($p < 0,01$) у порівнянні з показниками до лікування.

У Розділі «Аналіз та узагальнення результатів» автор оцінює отримані результати дослідження та наводить теоретичне обґрунтування основних положень дисертаційного дослідження.

У висновках і практичних рекомендаціях, що логічно витікають із результатів проведених досліджень та відповідають поставленій меті і завданням роботи, відображені важливі наукові і практичні результати виконаної дисертації.

Отримані при виконанні дисертаційного дослідження результати відображені у 14 публікаціях, серед яких 5 статей у наукових фахових виданнях України, з них 1 стаття англійською мовою у періодичному науковому виданні, що входить до міжнародних наукометричних баз Scopus та Web of Science; 7 праць апробаційного характеру у матеріалах всесвітнього конгресу, міжнародних науково-практичних конференцій та слухань в комітеті Верховної Ради України; 2 інформаційні листи.

Принципових зауважень до дисертації не має.

В порядку дискусії прошу відповісти на наступні запитання:

1. Чи застосовували військові жінки зворотню контрацепцію тривалої дії? Якщо так, то чи була різниця у використанні порівнюючи з цивільними?

Висновок. Дисертація Вагнер Вікторії Олександрівна тему: «Шляхи профілактики порушень та реабілітації репродуктивного здоров'я жінок-військовослужбовців, що зазнали впливу факторів воєнного середовища», є завершеним самостійним науковим дослідженням, яке вирішує актуальну задачу сучасної гінекології - оптимізація захисту і відновлення репродуктивного здоров'я жінок-комбатантів з стрес-асоційованими менструальними дисфункціями, має наукову новизну, теоретичне та практичне значення і повністю відповідає вимогам п. 6 – 9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а здобувач Вагнер Вікторія Олександрівна має необхідний рівень наукової кваліфікації та заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за спеціальністю 222 «Медицина».

Рецензент:

Головний науковий співробітник
відділення впровадження та вивчення
ефективності сучасних медичних
технологій в акушерстві та перинатології,
д-р мед. наук

Подольський В.В.

Підпис Подольського В.В. засвідчую:

Учений секретар ДУ «ІПАГ ім.
О.М. Лук'янової НАМН України
к.м.н.



Мірошников О.О.